

Mälardalens högskola
Institution för Samhälls- och beteendevetenskap
Beteendevetenskapliga programmet, Social omsorg
C-uppsats
Höstterminen 2007

Biståndshandläggarnas syn på självbestämmande och delaktighet vid behovsbedömning

Författare: Sofia Carlsson

Handledare: Anne-Chatrine Hedspång

Examinator: Thomas Strandberg

Sammanfattning

Denna studie utgår från ett problemområde och en hypotes, nämligen den att det inom biståndshandläggningen finns en svårighet då det gäller självbestämmande och delaktigheten för den äldre i biståndshandläggningen.

Syftet med denna studie är att öka kunskapen och förståelse för hur biståndshandläggarna beaktar den äldres självbestämmande och delaktighet vid biståndshandläggningen samt vad det innebär för biståndshandläggaren. För att besvara syftet finns det tre frågeställningar.

- Vad innebär självbestämmande och delaktighet för biståndshandläggaren vid en behovsbedömning?
- På vilket sätt tar biståndshandläggaren hänsyn till den äldres självbestämmande under behovsbedömningen?
- På vilket sätt tar biståndshandläggaren hänsyn till den äldres delaktighet under behovsbedömningen?

Metoden jag har använt mig utav är kvalitativ och studien bygger på intervjuer. Dessa intervjuer har genomförts med 5 olika individer som alla jobbar som biståndshandläggare, utifrån socialtjänstlagen med inriktning mot äldre. Mitt resultat visar att biståndshandläggarna upplevde att självbestämmande är, när insatserna bygger på en frivillig överenskommelse med den enskilde, men också att den äldre själv får bestämma över sin tillvaro. Med delaktighet i behovsbedömningen ansåg biståndshandläggarna att det är när den äldre är delaktig i alla beslut som tas runt den, och att det finns en möjlighet att påverka insatserna.

Nyckelord: självbestämmande, delaktighet och biståndshandläggning

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
2. Bakgrund	4
2.1 Biståndshandläggningsprocessen.....	4
2.2 Socialtjänstlagen.....	6
2.3 Självbestämmande.....	6
2.4 Delaktighet.....	7
2.5 Sammanfattning av bakgrund.....	7
3. Problemområde	8
4. Syfte och Frågeställningar	8
5. Tidigare forskning	9
5.1 När äldre personer behöver hjälp i sin vardag	9
5.2 Delaktighet i biståndsbedömning.....	9
5.3 Att överbrygga perspektiv	10
5.4 Sammanfattning av tidigare forskning.....	10
6. Teoretisk referensram	11
6.1 Habermas.....	11
6.2 KASAM.....	11
6.3 Empowerment.....	12
6.4 Sammanfattning av teoretisk referensram.....	12
7. Vetenskapsteori och metod	13
7.1 Hermeneutik.....	13
7.2 Metodval/forskningsmetod.....	13
7.3 Kvalitativ intervju.....	13
7.4 Population/urval.....	14
7.5 Datainsamling.....	14
7.6 Bearbetning och analys.....	15
7.7 Validitet och Reliabilitet.....	15
7.8 Etiskt ställningstagande.....	16
8. Resultat	17
8.1 Självbestämmande.....	17
8.2 Delaktighet.....	19
8.3 Sammanfattning av resultatet.....	20
9. Analys	21
9.1 En koppling till tidigare forskning.....	21
9.2 Analys utifrån teorierna- kommunikativa handlandet, KASAM, Empowerment.....	22
9.3 Sammanfattning av analys.....	23
10. Diskussion	24
10.1 Metoddiskussion.....	24
10.2 Resultatdiskussion.....	25
11. Referenslista	27
Bilaga I Studie	
Bilaga II Intervjumall	

1. Inledning

När jag sökte till social omsorgs programmet hade jag jobbat inom hemtjänsten i några år, det är min förförståelse. I vissa fall uppstod det i arbetet en konflikt där den äldre personen egentligen inte ville ha någon hemtjänst, eller det vill säga att personen i fråga tyckte att den klarade sig själv. Jag som personal kände mig mest bara ivägen när jag såg hur självständigt personen i fråga klarade att sköta sitt dagliga liv.

Bilden stärktes ytterligare när jag efter studenten läste till undersköterska på Komvux där man stark betonade att all vård och omsorg ska bygga på respekt för individens självbestämmande, och att vården så långt som möjligt ska genomföras i samråd med den äldre. Detta är något som under alla mina år som student och yrkesverksam har varit aktuellt och som jag vid olika hembesök haft i åtanke.

Därför uppstod idén till mitt examensarbete, dvs. att få kunskap om hur biståndshandläggaren tar hänsyn till självbestämmande och delaktighet vid biståndshandlägningsprocessen.

2. Bakgrund

I denna bakgrund kommer jag först att presentera biståndshandlägningsprocessen, för att sedan presentera socialtjänstlagen som är den lagstiftning som reglerar äldreomsorgen och som biståndshandläggarna jobbar efter, för att sedan presentera begreppen självbestämmande och delaktighet.

Alla människor kan någon gång behöva stöd och hjälp från socialtjänsten. Många människor lever i ett pressat och utsatt läge, som kan vara svårt att ta sig ur utan stöd från samhället. De stöd och hjälpinsatser som kan fås enligt socialtjänstlagen kallas bistånd. Avsikten med bistånd är att garantera enskilda människor en skälig levnadsnivå om de inte kan tillgodose behoven själva (Bergstrand 2004).

2.1 Biståndshandlägningsprocessen

När den äldre har ett behov av hjälp och stöd har den rätt att få behovet prövat enligt socialtjänstlagen. Hjälpen ska anpassas efter var och ens behov. Ordet bistånd kommer från socialtjänstlagen, där det finns ett särskilt kapitel som tar upp om rätten till bistånd, kapitel 4 (Bergstrand 2004). Den person som bedömer behovet av bistånd är en speciell tjänsteman, som kallas biståndsbedömare eller biståndshandläggare (Kangas-Fyhr 2001). I socialtjänstreformen är den grundläggande utgångspunkten frivillighet. Socialtjänstlagen ska präglas av erbjudanden och service. Detta innebär att den enskilde själv får bestämma om han eller hon vill ta emot hjälp (Bergstrand 2004).

Det finns inga särskilda regler om på vilket sätt en ansökan eller en anmälan ska göras, den kan antingen vara skriftlig eller muntlig. Som biståndshandläggare så har man en utredningsskyldighet som omfattar de uppgifter som kommit till nämndens kännedom om en enskild person (Bergstrand 2004). Det vanligaste är att anhöriga kontaktar biståndshandläggaren med eller utan den äldres samtycke. Det kan också vara distriktsjukvården som uppmanar den äldre att kontakta äldreomsorgen men det kan också vara vänner och grannar som kontaktar biståndshandläggaren (Nordström & Dunér 2003).

Om en skriftlig eller muntlig anmälan om bistånd görs från en utomstående måste den första utredningsåtgärden normalt bli att ta kontakt med den person som uppgivits behöva

socialtjänstens hjälp. Om den hjälpsökande avvisar erbjudandet kan socialtjänstlagen i regel inte göra något. Den enskildes självbestämmande är en central tanke i lagstiftningen (Bergstrand 2004)

Den första kontakten tas ofta per telefonen. När en biståndshandläggare har fått in en ansökan om bistånd, så är biståndshandläggaren måna om att snabbt ta sig an det nya ärendet. Behovsbedömningen sker genom ett personligt möte mellan biståndshandläggaren och den äldre i den äldres hem eller på sjukhuset om den äldre tillfälligt vistas där. Detta gör att behovsbedömningssituationen kännetecknas av en försiktighet från biståndshandläggarens sida om vilken hjälp de kan och vågar erbjuda och en oklarhet från den äldres sida om vilket stöd de faktiskt anser sig behöva. Biståndshandläggarna genomför sina behovsbedömningar i komplicerade situationer där det kan vara svårt att fatta enkla och snabba beslut (Nordström & Dunér 2003).

En av anledningarna till att behovsbedömningen helst vill utföras i hemmet är att det är svårt att bedöma äldres behov om man inte utgår från det sociala sammanhang och fysiska miljö som den äldre befinner sig i. I sin vardagliga miljö utvecklar de flesta människor en säkerhet och trygghet, vilket gör att biståndshandläggaren lättare kan avgöra hur behoven kan tillgodose. Vid hembesök så använder sig biståndshandläggarna av intryck som ges vid behovsbedömningen. Samtalet under hembesöket följer vissa mönster och börjar mer allmänt prat för att få igång samtalet, allt eftersom så snävar biståndshandläggaren in samtalet mer och mer på behovssituationen (Nordström & Dunér 2003).

En grundinställning hos biståndshandläggarna och lagstiftningen är alltså att behovsbedömningen är att den hjälp som beviljas ska vara insatser och stöd för sådant som den äldre inte klarar själv. I socialtjänstens biståndsparagraf står det att den som inte kan tillgodose sina behov har rätt till bistånd, det är enligt 4 § 1 Sol. Biståndshandläggarna ska även bedöma om de äldre kan få sina behov tillgodosedda på annat sätt än genom bistånd. Det kan vara att bostaden kan anpassas och de äldre kan få hjälpmedel så att de själva kan klarar av att tillgodose sina behov (Nordström & Dunér 2003 & Bergstrand 2004).

Ibland kan det även vara svårt att veta vad den äldre vill. Det kan vara att den äldre har svårt att uttryck sig eller på annat sätt ha svårt att göra sig förstådd. Enligt Nordström & Dunér (2003) så menar biståndshandläggare att det är lättare att förhålla sig till de äldre som har en tydligt uttalad vilja. Det går då att föra en dialog där var och en för fram sin egen åsikt. Det blir tydligare i de fall där de äldre låter sig styras av sina anhörigas vilja och sedan ångra sig. Det är också svårt för biståndshandläggaren att hantera situationer då de ser att de äldre behöver hjälp men de äldre själva är tveksamma till att ta emot hjälpen. Det förekommer också att de äldre inte alls vill ta emot hjälp trots uppenbara behov. Detta ställer biståndshandläggaren inför svåra övervägande. Konflikten dras emellan de äldres rätt till självbestämmande och vårt gemensamma ansvar för varandra.

Enligt Amundberg (1998) så ska en utredning bland annat bestå utav information som biståndshandläggarna samlar ihop innan ett beslut om bistånd kan fattas. Utredningen ska genomföras tillsammans med den äldre och vid behov i samverkan med andra. För att biståndshandläggaren ska få ta kontakt med andra myndigheter eller enskilda personer måste den äldre ge biståndshandläggaren sin tillåtelse till detta. För att inte bara biståndshandläggaren utan också den som har sökt bistånd ska kunna veta varför ett särskilt beslut fattas skrivs informationen ner i en utredning.

Om personen i fråga inte är nöjd med beslutet som biståndshandläggaren tar, så har personen som sökt bistånd alltid rätten att överklaga till länsrätten, SoL 16 kap. § 3. Denna överklagningsform är av stor betydelse då det gäller rättssäkerheten. Länsrätten kan undanröja nämndens beslut och tillsätta ett nytt beslut (Amundberg 1998, Bergstrand (2004).

2.2 Socialtjänstlagen

Social omsorg vilar på en grund av normer och värderingar, vilket kommer i uttryck i socialtjänstlagen. En av de grundläggande principerna som lyfts fram i socialtjänstlagen är självbestämmande. I socialtjänstlagen anges det att verksamheten och insatserna ska bygga på respekt för människors självbestämmande och integritet. Det betonas även att socialtjänstlagen ska ha sin utgångspunkt i rätten för den enskilde att bestämma över sin situation. Socialtjänstlagen bygger helt på frivilliga åtgärder och betonar den enskildes ansvar för sin situation. Därför är det viktigt att den äldre själv får bestämma över sitt liv och fatta sina egna beslut (Amundberg 1998, Bergstrand 2004).

Den grundläggande utgångspunkten i socialtjänstreformen är frivillighet. Socialtjänstlagen ska präglas av erbjudande och service. Detta innebär att den enskild själv får bestämma om han eller hon vill ta emot ett erbjudande om en viss social tjänst eller inte. Ingen ska påtvingas sociala tjänster, som de själva inte vill ha eller som de inte tror på. Socialtjänstlagen ställer krav på att den enskilde skall vara med och utforma åtgärderna tillsammans med biståndshandläggaren från äldreomsorgen. Socialtjänstlagen skall bygga på respekt för människans självbestämmande rätt och integritet. Alla biståndsformer skall också utformas så att den stärker den enskildes resurser att leva ett självständigt liv. En individuell bedömning måste göras i varje enskilt fall. Denna bedömning grundas naturligtvis på utredningen som biståndshandläggarna gör (Bergstrand 2004).

Socialtjänstlagen menar också att den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. Den enskilde skall genom biståndet tillsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet skall utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv (Bergstrand 2004).

2.3 Självbestämmande

Enligt Bergstrand (2004) så ska en aktning visas för den enskildes rätt att själv bestämma och att få behålla sin integritet och identitet. Bergstrand (2004) menar att den enskilde skall ses som en individ som har ett unikt liv bakom sig, med sin egen uppfattning och en självklar rätt att besluta om hur man vill leva sitt fortsatta liv. Detta skall vara vägledande vid bedömning av behov och vid genomförande av insatser. Med självbestämmande menas att äldre människor ska ses som en person med ett unikt liv bakom sig. De äldre ska få besluta om sitt fortsatta liv och avgöra under vilka förhållande de känner trygghet. Det handlar om individens möjligheter att föra fram och få sina önskemål betraktade

Nirje (2003) menar för den som har svårt att klara vardagliga sysslor är det av största betydelse att få hjälp när man behöver det och då på ett sätt som så lite som möjligt inskränker individens självbestämmande och delaktighet. Självbestämmande är när en människa har förmågan och förutsättningarna att ta egna beslut i sitt vardagliga liv.

Enligt Eliasson (1996) så finns det en konflikt eller en balansgång i omsorgen. Problematiken i detta är när två viktiga värden står i motsättning till varandra. Den äldre människans rätt till självbestämmande kommer till motsättning till det ansvar som man har och känner för att hon ska få leva ett drägligt liv. Ansvaret för den äldre kan ibland slå över i "omyndighetsförklaring" och "förmyndarskap" och kan bli ett övergrepp på dennes självbestämmande.

En av de viktigaste frågorna i alla omsorgsarbeten är vår människosyn. Med begreppet människosyn formuleras vår uppfattning om människans grundläggande egenskaper samt möjligheter och begränsningar. Inom den sociala omsorgen i vårt samhälle så ska den humanistiska människosynen råda. Det vill säga alla människors lika värde. Den mänskliga integriteten får aldrig kränkas och varje människa äger rätt att fritt utvecklas och förverkliga sina möjligheter som skapande människor. Det är omöjligt att tala om arbete med människor utan att beröra de frågor som hör ihop med människosyn (Eliasson 1996).

För de äldre har rätten till självbestämmande ett viktigt värde som de förknippar med hemmet. En individs självbestämmande är emellertid aldrig absolut. Man bestämmer själv inom ramen för sitt samspel med andra människor. Hemmets värde och normsystem har utvecklats under en lång period. Normer handlar om samspel, vad som för en viss familj är värdefullt eller viktigt för den äldre personen (Tuulik-Larsson 1998).

2.4 Delaktighet

Enligt Starrin & Svensson (1994) så ska det sociala omsorgsarbetet utgå från den sociala omsorgsbedömningen och den ska genomföras så att den äldre är delaktig när det gäller innehållet och utformningen av eventuella insatser. Delaktighet skapas genom förtroende, möjlighet och inspiration ges till den som saknar makt och inflytande att omsätta erfarenheter och kunskap i beslut som påverkar dem själva.

Enligt Statens Folkhälsoinstitutet (2005) så är delaktighet ett sätt att involvera människor och flera människors kunskap. Kunskap finns hos alla människor och är en viktig resurs. Delaktighet är ett sätt att skapa engagemang. Människor blir mer motiverade när de blir tillfrågade, får komma med förslag eller på andra sätt känna att de har betydelse eller status.

2.5 Sammanfattning av bakgrund

När den äldre har ett behov av hjälp och stöd har den rätt att få behovet prövat enligt socialtjänstlagen, vilket görs av en biståndshandläggare. Socialtjänstlagen ska präglas av erbjudande och service. Detta innebär att den enskild själv får bestämma om han eller hon vill ta emot ett erbjudande om en viss social tjänst eller inte.

Med självbestämmande menas att äldre människor ska ses som en person med ett unikt liv bakom sig. De ska få besluta om sitt fortsatta liv och avgöra under vilka förhållande de känner trygghet. Det handlar om individens möjligheter att föra fram och få sina önskemål betraktade. Det sociala omsorgsarbetet ska utgå från att den sociala omsorgsbedömningen genomförs så att den äldre är delaktig när det gäller innehållet och utformningen av eventuella insatser.

Delaktighet skapas genom förtroende, möjlighet och inspiration ges till den som saknar makt och inflytande att omsätta erfarenheter och kunskap i beslut som påverkar dem själva.

3. Problemområde

När den äldre söker insatser enligt Socialtjänstlagen är det biståndshandläggarens uppgift att utreda behovet, samt att betrakta att den äldres självbestämmande och delaktighet verkligen lyfts fram. Den äldres självbestämmande och delaktighet kan vara en svårighet i biståndshandläggningen. Å ena sidan ställs det mot de anhörigas önskan och krav, å andra sidan kan det ställas mot andras yrkesprofessionellas synsätt och förväntningar på socialtjänstlagen (äldreomsorgen/hemtjänsten). Därför ser jag det som ett problemområde inom nutidens behovsbedömning och det är därför ett område som jag vill studera närmare.

4. Syfte och Frågeställningar

Det övergripandet syfte med undersökningen är att beskriva biståndshandläggarens egna tankar och upplevelser av självbestämmande och delaktighet, med koppling till biståndsbedömning inom äldreomsorgen. Syftet är att få en ökad kunskap och förståelse för hur biståndshandläggarna tar hänsyn till självbestämmande och delaktighet vid behovsbedömningen.

Frågeställningar

- Vad innebär självbestämmande och delaktighet för biståndshandläggaren vid en behovsbedömning?
- På vilket sätt tar biståndshandläggaren hänsyn till den äldres självbestämmande under behovsbedömningen?
- På vilket sätt tar biståndshandläggaren hänsyn till den äldres delaktighet under behovsbedömningen?

5. Tidigare forskning

Under denna rubrik presenteras de tre avhandlingar som har använts i studien.

5.1 När äldre personer behöver hjälp i sin vardag

Avhandlingen ”När äldre personer behöver hjälp i sin vardag” av Anna Dunér (2003), är en avhandling som baseras på när äldre människor vill göra sig oberoende av någon annans hjälp. Istället för att ansöka om bistånd hos kommunen, så anpassar sig den äldre människan efter sin situation och söker istället hjälp från sin närstående så som familj, släkt och vänner.

Enligt Dunér så strävar de äldre människorna efter att ha kvar kontrollen över sin situation och en känsla av ett oberoende även fast de äldre är i behov av hjälp. Dunér betonar också den viktiga funktionen som äldreomsorgen och de närstående har efter som de skapar resurser för de äldres möjlighet till en självständighet. De närstående som hjälper äldre anhöriga känner både en glädje i att kunna hjälpa till men också svårigheter i att få ihop sin egen vardag. Dunér menar att när äldre människor behöver hjälp i sin vardag involverar de många olika parter i en sammansatt process som innehåller flera olika motsättningar. De äldre balanserar mellan ett beroende och en självständighet, biståndshandläggarna mellan olika riktlinjer och äldres önskemål samt de närstående mellan tillfredsställelse och olika svårigheter. Avhandlingen baseras på observationer och intervjuer med biståndshandläggare samt intervjuer med äldre personer och med deras närstående. Denna studie utgår från hur hjälpen i de äldres vardag ser ut och det har Dunér undersökt ur de äldres, deras närståendes och äldreomsorgens perspektiv.

Denna studie passar in i min studie därför att den ger en inblick i de äldres och deras närståendes livssituation samt ur äldreomsorgens perspektiv på vardagen.

5.2 Delaktighet i biståndsbedömning av äldre personer inför kommunalt bistånd.

Avhandlingen ”Delaktighet i biståndsbedömning av äldre personer inför kommunalt bistånd” av Ann-Christin Janlöv (2006) är en studie där det övergripande syftet var att belysa äldres upplevelse av att bli i behov av insatser och deras närståendes upplevelser av denna situation. Syftet med avhandlingen var också att få fram den äldres och de närståendes delaktighet i behovsbedömningsprocessen men också att få fram hur deras inflytande i besluten av olika insatser ur de biståndsbedömda äldres perspektiv och de närståendes perspektiv men också utifrån den och bedömande och externa biståndshandläggarens perspektiv. Den målsättningen som finns idag inom vården är att de äldre ska kunna vårdas i sitt eget hem trots omfattande vårdbehov och hjälp med att klara sitt dagliga liv i och med detta så innebär det att de närstående blir inblandade i vårdinsatserna. Den mest omfattande hjälpen till äldre kommer från en annan äldre person, nämligen från den äldres fru eller man. Avhandlingen är baserad på intervjuer. Den grundläggande metoden var kvalitativ och data samlades in från olika källor.

Resultaten som framkom i avhandlingen är att den övergripande innebörden är att den äldre är upptagna av sina egna tankar och känslor när det gäller att behöva be om hjälp i hemmet när man tidigare har klarat sig själv. Den äldre upplever också enligt Janlöv en brist på sammanhang i livet. Vad som också framkommer i avhandlingen är att själva processen av att bli utsatt för bedömning från biståndshandläggarens sida var jobbigt för den äldre. Vad som också framkom från denna studie är att den äldre försöker att balansera mellan behov och

tillgänglig hjälp det vill säga att den äldre var tvungen att anpassa sig och vara nöjd. Enligt Janlöv så påvisade de äldre en tydlig motvilja till att behöva ta emot hjälp och insatser. Vissa äldre hade en viss insikt om sina hjälpbehov medan andra kunde vara helt omedvetna eller förneka behov av hjälp.

Denna avhandling passar in i min studie därför att den starkt betonar hur äldres upplevelse av att bli i behov av kommunal vård och omsorg och den äldres närståendes upplevelser av denna situation. Detta passar in i min studie då jag ska belysa vad som är självbestämmande och delaktighet utifrån biståndshandläggarens perspektiv.

5.3 Att överbygga perspektiv

Avhandlingen ”Att överbygga perspektiv” av Ulla Hellström Muhli (2003) bygger på möten mellan biståndshandläggare och äldre människor som söker insatser i form av stöd och omsorg från socialtjänsten och där mötet mellan biståndshandläggare och äldre personer ses som en kommunikativ verksamhet. Deltagarna i studien är antingen biståndshandläggare eller klienter (och i vissa fall dessutom de äldres anhöriga). Vad som står i fokus i studien är samtalen när biståndshandläggarna utreder och fattar beslut om vilka insatser den äldre bevilja i form utav hembesök. Hellström betonar i avhandlingen vikten av att ge den sökande delaktighet att under samtalet i sin egen situation genom att föra kommunikationen på en nivå där den sökande känner sig behaglig. Det handlar även om att informationen måste vara begriplig för den sökande så att den kan mottas och förstås.

Resultatet i avhandlingen visar kommunikationens betydelse i behovsbedömningen, där kommunikationen är det viktiga mellan den äldre och biståndshandläggaren. Den är också viktig då det gäller biståndshandläggarens yrkesutövning och den äldres möjligheter att göra sin röst hörd.

Denna avhandling passar in i min studie därför att den ger en inblick i hur man under samtalet kan ge den sökande delaktighet i sin egen situation genom att föra kommunikationen på en nivå där den sökande känner sig bekväm. Denna studie handlar även om att informationen måste vara begriplig för den sökande så att den kan mottas och förstås. Vilket passar in i min studie då självbestämmande och delaktighet starkt betonas av just mötet mellan biståndshandläggaren och den äldre under behovsbedömningen.

5.4 Sammanfattning av tidigare forskning

Dunérs (2003) avhandling betonar när den äldre vill göra sig oberoende av någon annans hjälp. Istället för att ansöka om bistånd hos kommunen, så anpassar sig den äldre människan efter sin situation och söker istället hjälp från sin närstående så som familj, släkt och vänner.

Janlövs (2006) avhandling är en studie där det övergripande syftet var att belysa äldres upplevelse av att bli i behov av insatser samt deras närståendes upplevelser av denna situation.

Hellströms avhandling (2003) bygger på möten mellan biståndshandläggare och äldre människor som söker insatser i form av stöd, där samtalet står i centrum. Där Hellström menar kommunikationen ska föras på en nivå där den sökande känner sig behaglig.

6. Teoretisk referensram

I detta avsnitt så kommer jag att redovisa vilken teoretiska referensramar jag har använt mig av. Enligt Wallén (1993) så är teorins funktion att ange av vilken art det studerande fenomenet är, hur det skall uppfattas, vad som är väsentliga drag, hur olika faktorer hänger samman och hur de förklaras.

6.1 Habermas kommunikativa perspektiv

Genom att använda mig utav det kommunikativa perspektivet vill jag ge läsaren en förståelse för betydelsen av kommunikationen under biståndsprocessen. Det kommunikativa perspektivet skapades av Jürgen Habermas (1996).

Enligt Habermas är det kommunikativa handlandet någonting som är nödvändigt för att sociala handlingar skall kunna vara möjliga över huvud taget. Det är handlingar som genomförts och som blir ett samspel mellan individer. I samspelet deltar alla, både den som talar och den som lyssnar, det är också viktigt att kunna tyda olika situationer och kunna uppnå ett samförstånd med andra individer. Olika individers förståelsehorisont smälts samman till en gemensam förståelsehorisont. Det ligger enligt Habermas i allas intresse att komma till en inbördes förståelse och att handlingen har ett mål. Och ett mål kan inte nås om det inte finns en gemensam förståelse för hur individer ska nå dit.

Habermas upplever alltså att kommunikationen är nått som individer har gemensamt och som behöver innehålla en gemensam dialog för att kommunikationen ska fungera där man också ska se språket som det självklara. Ett möte mellan individerna och en kombination av dessa livsvärldar är en förutsättning för att kommunikationen ska fungera. Det kommunikativa handlandet innebär att förverkliga en social rättvisa och detta genom att visa en respekt, att man försöker förstå varandra och nå samförstånd genom att låta människorna komma till tals, att man lyssnar på, att man får vara delaktiga och ha inflytande i sitt liv.

Under behovsbedömningen handlar mycket om kommunikation, där man som biståndshandläggare ska tolka olika situationer där man ska försöka förstå vad den äldre vill genom att nå ett samförstånd och låta den äldre komma till tals och låta dem vara delaktiga i de beslut som tas. Därför anses teorin relevant för min studie.

6.2 KASAM-känsla av sammanhang

Begreppet KASAM "känslan av sammanhang" skapades av Aaron Antonovsky (1991). "Känslan av sammanhang" används för att visa på vikten av begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet i behovsbedömningen. De flesta människor utsätts någon gång i livet för påfrestningar av olika slag och hur vi bemöter dessa påfrestningar kan vara avgörande för hur våra liv framskrider. Det som händer runt omkring oss måste vara begripligt hanterbart och meningsfullt för att vi inte ska ge upp när vi har motgångar.

Enligt Antonovsky (1991) så handlar begriplighet om i vilken utsträckning man upplever inre och yttre stimuli som förnuftsmässigt åtkomliga, som information som är ordnad, sammanhängande, strukturerad och tydlig, snarare än något som är kaotisk, oordnad, slumpmässig, oväntad, oförklarlig. Har en människa hög känsla av begriplighet förväntar man sig att framtiden är förutsägbar och att de problem som kan tänkas uppstå går att lösa.

Hanterbarhet handlar om i vilken grad man upplever att det står resurser till ens förfogande, med vilkas hjälp man kan möta de krav som ställs av de stimuli som man överhoppas av. Hanterbarhet ska hjälpa människor att möta de krav som livet ställer på personen ifråga.

Meningsfullhet är begreppets motivationskomponent, att vara delaktig som medverkande i de processer som skapar såväl ens öde som ens dagliga erfarenheter. Meningsfullheten är vår drivkraft till att öka förståelse av vår värld och vilka resurser som finns tillgängliga för oss.

”Känslan av sammanhang är en global hållning som uttrycker i vilken utsträckning man har en genomträngande och varaktig men dynamisk känsla av tillit till att de stimuli som härstammar från ens inre och yttre värld under livets gång är strukturerade, förutsägbara och begripliga, de resurser som krävs för att man skall kunna mäta de krav som dessa stimuli ställer på en finns tillgängliga, och dessa krav är utmaningar, värda investering och engagemang.” (Antonovsky 1991 s. 41)

6.3 Empowerment

Enligt Starrin (2000) så menas med empowerment att man har rätten att få bestämma över sig själv och att man har en kontroll över det egna livet. Begreppet empowerment är engelska och kan också översättas med behovet av makt som är i grunden ett behov av inre kontroll över det egna livet, att känna att man har inflytande, att man känner att det man säger och gör har betydelse, att man blir hörd och att man blir respekterad. Enligt Starrin (2000) så ger ordet empowerment associationer till egenskaper så som socialt stöd, delaktighet, makt och egen kontroll. I många definitioner av empowerment nämns känslan av kontroll över sitt egna liv. Men Starrin (2000) avgränsar för ändå enkelhetens skull empowerment till att omfatta aktiviteter som är inriktade mot att öka människors kontroll över sina liv. Denna strävan kan innefatta dels en utveckling mot ett speciellt sätt att tänka om sig själv, dels att människan uppmärksammar att samhället med sina strukturer faktiskt kan modifieras och förändras.

I mötet med biståndshandläggaren är relationen underförstått baserad på ömsesidighet, tillit och att de båda har samma värde. Den äldre bör vara aktiv och ges möjlighet att delta som en jämbördig partner för att ta kontroll över och fatta beslut och biståndshandläggarens arbete består i att främja detta.

6.4 Sammanfattning av teoretisk referensram

Habermas (1996) betonar vikten av kommunikation vid det kommunikativa handlandet. Enligt Habermas är det kommunikativa handlandet någonting som är nödvändigt för att sociala handlingar skall kunna vara möjliga över huvud taget. Det är handlingar som genomförts och som blir ett samspel mellan individer.

Enligt Antonovsky (1991) så utsätts människor någon gång i livet för påfrestningar av olika slag och hur vi bemöter dessa påfrestningar kan vara avgörande för hur våra liv framskrider. Det som händer runt omkring oss måste vara begripligt hanterbart och meningsfullt för att vi inte ska ge upp när vi har motgångar, det vill säga att vi har en känsla av sammanhang-KASAM.

Enligt Starrin (2000) så menas med empowerment att man har rätten att få bestämma över sig själv och att man har en kontroll över det egna livet.

7. Vetenskapsteori och metod

I följande kapitel presenteras och diskuteras hermeneutiken, metodval/forskningsmetod, kvalitativ metod, population/urval, datainsamling, bearbetning och analys, reliabilitet/validitet och etiskt ställningstagande.

7.1 Hermeneutik

Jag har använt mig utav hermeneutiken vid tolkning av det insamlade materialet. Enligt Wallén (1993) så kan hermeneutik fritt översättas med tolkningslära och har som ett av sina ursprung teorier om bibeltolkning och annan texttolkning, Detta val av tolkningsmetod ger mig möjlighet att tolka det insamlade resultatet eftersom att hermeneutiken lyfter fram dialogen i intervjutexterna och vid tolkning samt visar på ett tydligt sätt processen där texterna tolkas. En tolkning innebär ofta att man visar på innebörder eller sammanhang som ”ligger bakom” det som direkt framträder eller observeras i en text, samtal eller handling.

Enligt Starrin & Svensson (1994) så finns det något som man kallar för den hermeneutiska cirkeln. Det man arbetar efter är pendlingen mellan den aktuella delen och den framväxande helheten. Ett ord kan förstås genom att det ses i en sats. Satsen får mening genom just det ordet. Satsen ger i sin tur mening åt stycket, vars sammanhang fördjupar förståelsen av texten. Så arbetar man i hermeneutisk texttolkning. Man bör alltså systematiskt pröva olika möjliga tolkningar tills man funnit den mest rimliga tolkningen. Wallén (1993) menar att vid tolkningen av hermeneutiken så växlar man mellan del och helhetsperspektiv. Varje nytt textavsnitt som man läser kan leda till ett nytt sätt att förstå tidigare avsnitt. Tolkanet framskrider genom en växling mellan den aktuella delen man arbetar med och den framväxande helheten.

7.2 Metodval/forskningsmetod

Utifrån syftet har jag valt att arbeta med en kvalitativ metod i form utav intervjuer. Genom att man ställer frågor så försöker man att nå en kunskap om undersökningens personens värld.

Jag genomförde en kvalitativ metod eftersom att man i vetenskapliga sammanhang brukar tala om att vid en kvalitativ forskning, där går man på djupet genom att man försöker studera en företeelse/fenomen hos ett begränsat antal människor. Jag ansåg också att intervjuer var den bästa metoden för det ämne som skulle studeras, eftersom att den skulle ge mig en djupare inblick och större förståelse för problemområdet (Alvesson & Sköldberg 1994).

Undersökningen görs utifrån en kvalitativ metod. Det vill säga eftersom att jag är intresserad av att beskriva hur biståndshandläggare upplever självbestämmande och delaktighet under biståndshandläggningen. Empirin tas fram genom intervjuer.

7.3 Kvalitativ intervju

I min studie har jag använt mig utav kvalitativa intervjuer, och enligt Wallén (1993) så menas det att det är en grundläggande metod, och för att ta reda på människors upplevelser är helt enkelt enklast att fråga dem, vilket man gör i en kvalitativ metod. Det finns inget sätt att ”mäta”. Man måste kunna anpassa frågorna efter varje individ. Egna känslor och upplevelser påverkar både frågor och tolkning av svar, och de måste därför medvetandegöras och

bearbetas. Men vad som också är viktigt är att samtalet bör föras i sådant sammanhang där man samtalar om det är aktuellt.

Allt detta för att få en sådan bra bild av hur självbestämmande och delaktighet upplevs av biståndshandläggaren, en kvalitativ metod var då det enda alternativet eftersom jag ville anpassa intervjuerna efter varje individ.

7.4 Population/urval

Kriterierna jag hade när jag valde ut vilka jag skulle intervjua. Det skulle vara en biståndshandläggare som jobbar utifrån socialtjänstlagen med inriktning mot äldre.

Den första kontakten gjordes genom telefonkontakt där jag kontaktade enhetscheferna i de två kommuner som jag valde att göra min studie i. Under telefonsamtalet så lämnade jag en muntlig presentation av mitt arbete. Jag fick namnen på biståndshandläggarna i de respektive kommuner först ett strategiskt urval då jag eftersökte personer med en specifik upplevelse av att vara biståndshandläggare för att sedan göra ett slumpmässigt urval. Ett slumpmässigt urval är enligt Alvesson & Sköldberg (1994) är när alla har samma chans att komma med det vill säga att jag slumpmässigt valde ut mina respondenter då jag fick namnen på alla biståndshandläggare i de två kommunerna. Sedan kontaktade jag sex biståndshandläggare, där alla utom en gav samtycke till en intervju. Sedan så skickade jag ut en bilaga där jag återigen presenterade mig och vad intervjun skulle gå ut på (Bilaga 1).

Eftersom tiden för denna uppsats är begränsad har jag funnit det nödvändigt att göra avgränsningar. Jag har valt att intervjua biståndshandläggare som jobbar utifrån socialtjänstlagen med inriktning mot äldre.

7.5 Datainsamling

I denna studie har jag använt mig utav att i ett tidigt skede så sökte jag på Internet kring det valda ämnet. De länkar som gav bästa resultat var Libris. Därefter så lånade jag böcker i ämnet som sedan gjorde att jag kom fram till det ämne som jag senare valde. Men jag har också använt mig utav vetenskapliga handlingar.

Innan intervjuundersökningen så planerade man och förberedde sig med att omsorgsfullt formulera halvstrukturerade frågor där de tillfrågande inte får förslag på svar utan får svara med egna ord. Innebörden med halvstrukturerade frågor är att respondenterna har möjlighet att utveckla sina svar.

Datainsamlingen har bestått utav personliga intervjuer. Personliga intervjuer valdes då syftet var att studera och få kunskap om biståndshandläggarens sätt att se på självbestämmande och delaktighet i biståndshandläggningen. I uppsatsen så är det biståndshandläggarens egen uppfattning och upplevelser som efterfrågas. Med tanke på studiens syfte valde jag att göra kvalitativa intervjuer med halvstrukturerade frågor. Den halvstrukturerade karaktären innebar att de ämnesområden som skulle behandlas i intervjuerna i stort var bestämda på förhand. Huvudfrågorna fanns nedtecknade i en intervjuguide (bilaga 2) vilket fungerade som ett stöd. Denna guide var viktig för att få sådana liknande intervjuer som möjligt. Jag använde mig utav intervjuguiden som ett stöd som jag kunde studera när intervjuen närmade sig sitt slut för att se om jag har fått svaren på frågorna, denna intervjuguide var samma som mina frågeställningar.

Innan jag började med formuleringen av min intervjuguide tog jag kontakt med enhetschefen i den berörda kommunen via telefon. Jag berättade om vem jag var och vad min avsikt med studien var. Enhetschefen gav mig klartecken för att jag skulle få lov att fullfölja studien. Jag skulle själv kontakta respondenterna vilket jag gjorde när intervjuguiden var klar. Respondenterna kontaktades via telefon och tiderna för intervju bokades. De fick information om vad syftet med intervjuerna var, de fick även information om att de deltar helt frivilligt och att de kan dra sig ur om de så önskar. Dessutom berättade jag att intervjudata skulle behandlas konfidentiellt.

Varje intervju tog ungefär 30 minuter vardera. Fyra av intervjuerna skedde på varderas kontor, den andra på ett konferensrum eftersom den intervjupersonen delade rum med sin kollega. Avsikten var att jag skulle spela in samtliga intervjuer på band. Men samtliga respondenter ville inte att jag skulle använda mig utav bandspelare, så jag använde mig istället av papper och penna. Att inte använda mig utav bandspelare kan ses som en svaghet därför att informanternas utsagor då inte fångas i sin helhet.

7.6 Bearbetning och analys

Perspektivet på uppsatsen har gjort att uppsatsen utgår ifrån en kvalitativ metod och ett hermeneutiskt ansats. För att forskningsresultatet ska kunna förstås och användas måste en bearbetning av datan struktureras och sammanställs. Bearbetningen och analysen sker alltså med hjälp utav hermeneutiken, det vill säga tolkningen av det insamlade resultatet. Bearbetningen av materialet inleddes med att de olika delarna lästes igenom vid ett flertal tillfällen. Sedan så sorterades information samman till en helhet. En tolkning innebär ofta att man visar på innebörder eller sammanhang som "ligger bakom" det som direkt framträder eller observeras i en text, samtal eller handling. Varje nytt textavsnitt som man läser kan leda till ett nytt sätt att förstå tidigare avsnitt. Tolkandet framskrider genom en växling mellan den aktuella delen man arbetar med och den framväxande helheten. Hermeneutiken utgår ifrån att meningen med en del endast kan förstås om den sätts samman med helheten och helheten endast ur delarna (Wallén 1993).

Jag har valt att redovisa begreppen självbestämmande och delaktighet var och en för sig i de olika intervjuerna även fast respondenter ibland inte kunde skilja på de olika begreppen.

7.7 Validitet och Reliabilitet

Enligt Ejvegård (2003) så menas med validitet vad som avses att man som forskare verkligen mäter det som man avser att mäta. Validiteten i forskningen innebär att vi frågar oss om våra data är giltig och fångar de begrepp vi är intresserade av. I denna studie har jag försökt fånga en upplevelse av självbestämmande och delaktighet.

Reliabilitet betyder trovärdighet enligt Trost (2005) det vill säga hur pass trovärdig är forskningen (om jag skulle göra om den igen). Trovärdighet utgör ett av de största problemen med kvalitativa studier menar Trost (2005) därför måste forskaren kunna visa läsaren att all data är insamlade på sådant sätt att de är seriösa och relevanta för den aktuella problemställningen. Det har jag bland annat gjort då jag redovisat för tillvägagångssättet.

Enligt Svensson & Starrin (1996) är reliabilitet och validitet två begrepp som är centrala i anslutning till kvaliteten i datainsamlingen och om det visar sig att validiteten är god är också

reliabiliteten det. Däremot är det inte en garanti att validiteten är god även om reliabiliteten är det. Svensson & Starrin (1996) menar att validiteten står överordnat i förhållande till reliabiliteten. Därför bör reliabiliteten ses i sitt sammanhang, och bedömas utifrån den situation som råder just vid det aktuella intervjuutfallet.

I min forskning så gick jag ofta tillbaka och läste mitt syfte med forskningen, allt för att jag skulle mäta det som jag utger mig för att göra.

7.8 Etiskt ställningstagande

Enligt Vetenskapsrådet (www.vr.se) skall forskaren informera uppgiftslämnaren och undersökningsdeltagarna om fyra etiska principer.

Den första principen är informationskravet där forskaren ska informera uppgiftslämnaren och undersökningsdeltagaren om deras uppgift i projektet och vilka villkor som gäller för deltagandet i studien. Forskaren ska också meddela om att deltagandet är frivilligt och om att intervjupersonerna har rätt att avbryta sin medverkan om de så önskar. Detta har jag gjort eftersom att deltagandet var frivilligt.

Den andra principen är samtyckeskravet och med det kravet så menas att forskaren skall inhämta uppgiftslämnarens och undersökningsdeltagarens samtycke. De som medverkar i undersökningen skall ha rätt att självständigt bestämma om, hur länge och på vilka villkor de skall delta i studien. Vad som också ingår i samtyckeskravet är att man skall kunna avbryta sin medverkan utan att detta medför några negativa följder för dem. I sitt beslut att delta eller avbryta sin medverkan får inte undersökningsdeltagarna utsättas för några som helst påtryckningar eller påverkan.

Den tredje principen är konfidentialitetskravet och med det kravet så menas att all personal i forskningsprojektet som omfattas av användningen av etiskt känsliga uppgifter om enskilda och identifierbara personer bör underteckna om tystnadsplikt. Alla uppgifter som går till identifierade personer skall antecknas, lagras och avrapporteras på sådant sätt att enskilda människor ej kan identifieras av utomstående.

Den fjärde och sista principen är nyttjandekravet och med det kravet så menas att uppgifter om enskilda och insamlade för forskningsändamål. Dessa får inte användas eller utlånas för något som helst kommersiellt bruk eller andra icke-vetenskapliga syften. Inte heller personuppgifter som är insamlade för forskningsändamål får inte endast om ett särskilt medgivande av den berörda undertecknas.

8. Resultatet

I detta avsnitt redovisas den data som samlades in genom intervjuerna. Resultatet kommer att redovisas utifrån begreppen självbestämmande och delaktighet.

8.1 Självbestämmande

Under detta ämne fick jag relativt lika svar. Frågorna som ställdes var *på vilket sätt tar biståndshandläggaren hänsyn till den äldres självbestämmande under behovsbedömningen och vad innebär självbestämmande och delaktighet för biståndshandläggaren vid en behovsbedömning*. Det som framkommer under intervjuerna om självbestämmande är att det är ett centralt begrepp redan från början vid en behovsbedömning. De flesta av biståndshandläggarna betonade vikten av den äldre har ett självbestämmande redan vid ansökningsom bistånd. Biståndshandläggarna poängterade vikten av att om en ansökan är inskickad utav ett av barnen så ringer biståndshandläggarna alltid till den äldre för att få ansökan bekräftad, för att se att det är den äldres önskan med att få söka insatser och inte bara barnens. Det vill säga att insatserna bygger på en frivillig överenskommelse med den enskilde i detta fall den äldre.

Biståndshandläggarna berättade att de i de flesta fall ville de göra behovsbedömningarna i hemmet om det var möjligt, handläggaren tyckte det var då enklare att se vilka behov som finns för att kunna göra en sådan riktig bedömning som möjligt. Men också att man kan få ett något så när uppfattning om vad det kan röra sig om för människa. Det gäller att vara fördomsfri och försöka vara neutral. Biståndshandläggarna menar man ändrar sitt sätt att vara efter att man ser vilken människa man har kommit hem till, att man ser varje människa som unik och inte bara som en äldre dam eller herre.

De flesta biståndshandläggarna hade ett snarlikt sätt att försöka närma sig den äldre vid ett hembesök. De flesta börjar först med ett alldagligt prat för att sedan försöka att fokusera på själva behovet av hjälp. Allt för den äldre ska känna ett sådant självbestämmande som möjligt.

En del biståndshandläggare berättade att de alltid vände sig till den äldre när de skulle fråga om något och inte till barnen även fast de var dem som förde talan mest. Men också att de respekterade att även fast barnen/god man ville att det skulle beviljas mer hjälpinsatser så tog man stor hänsyn till den äldres självbestämmande. Samtidigt som biståndshandläggarna försökte att betona starkt att de var här för att hjälpa den äldre och inget annat. Biståndshandläggarna försökte också betona att det inte var frågan om att de skulle behöva flytta utan vara lite hjälp och påputtning i det dagliga livet. Men samtidigt så försökte biståndshandläggarna också ta hänsyn till barnen eftersom barnen ändå känner sin förälder bäst. Även fast det alltid var den äldre som hade sista ordet under en vårdplanering. Biståndshandläggarna försökte alltid att kontrollerade vad de har kommit fram till i slutet av vårdplaneringen eller hembesök allt för den äldre ska känna ett självbestämmande.

Flera biståndshandläggare betonar också den äldres rättighet till att säga nej även fast en anhörig försöker tvinga på hjälpinsatser. Vad som då är viktigt enligt biståndshandläggarna är att man då försöker förklara för de anhöriga att det är den äldre som har rätt till att bestämma hur han eller hon vill ha det i framtiden.

Biståndshandläggarna menar att man ska ta hänsyn till den äldres självbestämmande när det gäller de olika insatserna även fast man ser att behovet verkligen finns, så ska man det låta det växa fram att de vill ta emot hjälp och inte köra över den äldre. Så att den äldre känner att man verkligen bryr sig om personen i fråga. De menar att ibland kanske det behövs två hembesök innan de vill ta emot någon hjälp i över huvudtaget. Men det gäller att den äldre känner ett självbestämmande i det som bestäms under vårdplaneringen eller hembesöket.

Vad som flera biståndshandläggare också betonade va att man måste se till människan och inte bara som ett föremål eller ett ärende som ska handläggas.

”vad som är viktigt är att man inte kör över den äldre, att man efter det första försöket där man ser att behov finns av ett bistånd, att man låter allt sjunka in och sedan kanske gör ett besök till”

Vad som också framkommer i undersökningen är att biståndshandläggarna betonade att det är viktigt att den äldre själva få bestämma hur själva resurserna ska utformas. Ett exempel som en av biståndshandläggarna tog upp var att den äldre själv ska få bestämma tiden då personalen kommer och vad som ska göras under den aktuella tiden. En annan aspekt är att visa hänsyn till äldres rutiner t.ex. som att gå och handla en speciell dag så långt som det är möjligt. Den biståndshandläggaren tycker också att möjligheter till självbestämmande har ett nära samband med flera omständigheter, bland annat den äldres hälsa, upplevelse över den egna situationen och bemötande från omgivningen. Omfattningen av omsorgsbehoven tillsammans med individens förmåga att uttrycka sig och göra sig hörd påverkar enligt biståndshandläggaren graden av självbestämmande

En del biståndshandläggare betonade också att självbestämmande faktiskt är något som framgår i all vår lagstiftning att det är den äldre som bestämmer men också att äldreomsorgen ska bygga på respekt för individens integritet och rätt till självbestämmande. Att man är tvungen att redan från början utgå från den äldres resurser. De menar att man som biståndshandläggare ser till att det finns en valfrihet för den äldre, även fast det kanske bara är små valfriheter.

De flesta biståndshandläggare upplevde att det ibland kan vara svårt att ta hänsyn till självbestämmande och detta beror på hur långt gången den äldre kan vara i exempelvis en sjukdom. Men biståndshandläggarna menar att självbestämmande ska finnas även fast det är ett omfattande vårdbehov. Att man vid ett omfattande vårdbehov ger den äldre en chans att bestämma, även fast det bara är en sådan liten sak som för en annan kanske inte spelar någon roll. Men ändå att den äldre känner att det faktiskt är jag som bestämmer här och inte biståndshandläggaren eller barnen.

8.2 Delaktighet

Under detta ämne fick jag också relativt lika svar. Frågorna som ställdes var *på vilket sätt tar biståndshandläggaren hänsyn till den äldres delaktighet under behovsbedömningen och vad innebär självbestämmande och delaktighet för biståndshandläggaren vid en behovsbedömning*. Det som tydligaste framkom i intervjuerna var att delaktighet är att den äldre ska vara med själv och bestämma och vara delaktiga i alla beslut, att den äldre känner att det finns en möjlighet att påverka insatserna, att det finns en helhetsbild.

Alla biståndshandläggare som intervjuades betonade vikten av att vid en vårdplanering eller vid ett hembesök att man alltid prata till personen i fråga, de menar att man vänder sig till den äldre då man frågar frågor. Vad som är viktigt är att man inte vänder sig till barnen och frågar, detta är nått som är viktigt enligt biståndshandläggarna för att den äldre ska känna att nu gäller faktiskt detta mig, att den äldre känner en delaktighet i behovsbedömningen.

Flera av biståndshandläggarna betonade att de redan från början tänker extra noga med bemötandet mot dem äldre, att man tar hänsyn till att det var en äldre människa har mer erfarenhet i livet än biståndshandläggaren själv, och som man inte bara kan köra över den för att den äldre personen har blivit gammal, utan att delaktighet är en viktig del i behovsbedömningen.

Biståndshandläggarna betonade också att när man som biståndshandläggare gör ett hembesök eller gör en vårdplanering att det är viktig att det är den äldres röst som blir hörd. Vad som också är viktigt enligt biståndshandläggarna att man tar hänsyn till den äldre människan men också att man har god tid på sig vid hembesöket eller vårdplaneringen, allt för att den äldre inte ska känna att egentligen har den här biståndshandläggaren inte tid med mig, detta medför enligt biståndshandläggarna att den äldre inte känner någon delaktighet i de besluten som tas runt den äldre.

”När jag åker på ett hembesök eller en vårdplanering så lägger jag den alltid så att jag har gått om tid eller om det är ett möte efteråt, att jag redan innan säger att jag ska på en vårdplanering och att jag kanske blir lite sen, allt för att inte min stress ska lysa igenom”

Flera biståndshandläggare betonar vikten av en god kommunikation. Att man under en vårdplanering eller ett hembesök talar med den äldre på sådant sätt att de förstår informationen. Att den äldre ska få den informationen på ett förståeligt sätt för att vara så delaktig som möjligt. Att man klart och tydligt lämnar information, men om man har tillgång också lämnar en broschyr om t.ex. hemtjänst, för ibland så kan det komma för mycket information på en gång och då kan minnet ibland svika för den äldre och därför kan det vara positivt med en broschyr, som gör att man sedan kan läsa igenom i lugn och ro.

”Vid slutet av varje vårdplanering eller hembesök gör jag alltid en sammanfattning på det som har kommit fram under vårdplaneringen eller hembesöket eftersom man ibland hör man bara det man vill höra eller att jag som biståndshandläggare har förstått saken fel, och då är det bra med en sammanfattning”

Flera biståndshandläggare betonade starkt hemmets betydelse, att de helst ville att vårdplaneringen skulle ske i hemmet, allt för att se hur personen i fråga fungerar i hemmet men också att man som äldre känner en viss trygghet i sitt hem och att då är det enklare att få

den äldre att känna en delaktighet i själva processen när personen i fråga känner en trygghet runt omkring sig.

Vad en av biståndshandläggarna också betonade var att om det finns en delaktighet i biståndshandlägningsprocessen så kommer detta att bidra till en bättre atmosfär när sedan utförarna ska utföra arbetet som vi beviljar t.ex. hemtjänst.

”Om personen är delaktig i besluten till exempel att få hjälp på morgonen med frukost, då blir den äldre glad över att se hemtjänstpersonalen, än om det är en äldre där de anhöriga påtvingar den äldre morgonhjälp, den äldre blir bara besvärad över att se hemtjänstpersonalen. Vid biståndshandläggningen är självbestämmande och delaktighet väldigt viktigt eftersom det gäller så mycket arbete av personal efter att våra beslut är tagna.”

8.3 Sammanfattning av resultatet

Självbestämmande är ett begrepp som enligt flera biståndshandläggare bygger på att det inom behovsbedömningen att alla insatser som beviljas ska bygga på en frivillig överenskommelse med den enskilde. Biståndshandläggarna betonade också vikten i att om en ansökan är inskickad utav barnen så ringer biståndshandläggarna alltid till den äldre för att få ansökan bekräftad, för att se att det är den äldres önskan med att få söka insatser och inte bara barnens. Att man som biståndshandläggare försöker förklara för de anhöriga att det är den äldres självbestämmande.

Vad som också betonades av biståndshandläggaren var att man alltid pratade till den äldre och inte till barnen och detta även fast den äldre har ett stort hjälpbehov.

Delaktighet för biståndshandläggarna är när den äldre ska vara med själv och bestämma och vara delaktiga i alla beslut, att den äldre känner att det finns en möjlighet att påverka insatserna.

Biståndshandläggarna betonade också att när man som biståndshandläggare gör ett hembesök eller en vårdplanering att den äldres röst blir hörd. Vad som också betonades var vikten att man tar hänsyn till den äldre människan men också att man har god tid på sig vid hembesöket eller vårdplaneringen, allt för att den äldre ska känna delaktighet i besluten.

9. Analys

Under analysen så kommer jag att koppla samman teorin och tidigare forskningsresultat.

Alla biståndshandläggare som deltog i denna studie beskrev yrket biståndshandläggare som väldigt speciellt. Biståndshandläggarnas syn på självbestämmande och delaktighet var näst intill entydiga. Alla biståndshandläggare påvisar en medvetenhet om syftet med den äldres rätt till självbestämmande och delaktighet.

9.1 En koppling till tidigare forskning

Det har gjorts en hel del studier som passar in på mitt ämne om självbestämmande och delaktighet i biståndshandläggningen. Dunérs (2003) avhandling passar in i min studie därför att den ger en inblick i de äldres, deras närståendes och hur äldreomsorgens perspektiv ser ut i vardagen. Äldre personer som behöver hjälp i sin vardag strävar efter att behålla kontrollen över sin situation och känslan av oberoende. Detta är något som betonas i min studie med och som är sammanhängande med självbestämmande och delaktighet. Att den äldre känner att den har kontroll över situationen och en känsla av oberoende, det vill säga att den äldre känner delaktighet och ett självbestämmande.

Janlöv (2006) tar i sin avhandling upp om de äldres upplevelser av att ta emot hjälp från sina anhöriga. Den äldre vill bevara sin ursprungliga relation till sin make eller maka eller från sina barn och de upplever att de försätter sina nära och kära i en stressig situation vilket upplevs negativt. I Janlövs studie upplevde flera närstående en avsaknad av engagemang från biståndshandläggarens sida men också att både närstående och sökande känner en stress inför den nya situationen och att det inte tas någon större vikt vid kommunikationsprocessen. Detta motsägs med det som kommer fram i min studie att biståndshandläggare lägger stor vikt vid självbestämmande och delaktighet i biståndsprocessen, likaså vid kommunikationen under en vårdplanering. Vad som också framgår i min studie är att ibland så sammanfattade biståndshandläggarna vad de hade kommit fram till i slutet av vårdplaneringen eller ett hembesök, allt för den äldre ska känna ett självbestämmande och en delaktighet. Det som jag också har kunnat se i intervjuerna och i litteraturen är kommunikationens betydelse för delaktighet och självbestämmande. Biståndshandläggarna upplever att språket är en viktig del i att den äldre ska känna självbestämmande och delaktighet, både den skriftliga delen som den muntliga.

Flera av biståndshandläggarna betonade att man ska försöka ha en helhetsbild vid biståndshandläggningen vilket också Hellström (2003) betonar när hon i sin avhandling menar att det ska vara ett väl genomgången förarbete och kartläggning av den sökandes situation, detta för att fatta ett sådant rättvist beslut, men också för att den äldre ska känna delaktighet. Att den äldre ska få den informationen på ett förståligt sätt för att vara så delaktig som möjligt. Att man klart och tydligt lämnar information, men om man kan också lämna en broschyr om t.ex. hemtjänst, för ibland så kan det komma för mycket information på en gång och då kan minnet ibland svika för den äldre och därför kan det vara positivt med en broschyr. Hellströms avhandling betonar vikten av att under samtalet ge den sökande delaktighet i sin egen situation genom att föra kommunikationen på en nivå där den sökande känner sig bekväm. Det handlar även om att informationen måste vara begriplig för den sökande så att den kan mottas och förstås. Hellströms avhandling betonar också vikten av att under samtalet ge den sökande delaktighet i sin egen situation genom att föra kommunikationen på en nivå

där den sökande känner sig bekväm. Det handlar även om att informationen måste vara begriplig för den sökande så att den kan mottas och förstås.

9.2 Analys utifrån teorierna- kommunikativt handlande, KASAM, Empowerment

Habermas (1996) kommunikativa handlandet tar upp om dialogens kraft som ska få kommunikationen att fungera. Att man som biståndshandläggare ska se språket som det självklara där det är ett möte mellan den äldre och biståndshandläggaren samt en kombination av dessa livsvärldar som blir en förutsättning för att kombinationen ska fungera. Kommunikativt handlande handlar också om att kunna tolka situationer och kunna uppnå samförstånd med andra individer. Olika individers förståelsehorisont smälts samman till en gemensam förståelsehorisont. Det ligger enligt Habermas i allas intresse att komma till en inbördes förståelse och att handlingen ska ha som mål att utföras med framgång. I biståndshandläggningen handlar mycket om kommunikation, där man som biståndshandläggare ska kunna tolka situationer. Man ska som biståndshandläggare försöka förstå vad den äldre vill genom att nå ett samförstånd och låta dem äldre komma till tals och låta dem vara delaktiga i de beslut som tas runt omkring dem. Biståndshandläggarna betonade att alla insatser ska i möjligaste mån planeras och genomföras i samråd med den äldre och detta görs genom det kommunikativa handlandet, det vill säga dialogens kraft samt att man som biståndshandläggare ska se språket som det självklara.

I biståndshandläggningen handlar alltså mycket om kommunikation, där man som biståndshandläggare ska kunna tolka situationer där man ska försöka förstå vad den äldre vill genom att nå ett samförstånd och låta den äldre komma till tals och låta den äldre vara delaktiga i de beslut som tas runt omkring den äldre, därför anses teorin relevant.

Vad som biståndshandläggarna sa i min studie var att det är viktigt att den äldre känner att de är delaktiga och det är något som Antonovsky (1991) tar upp i sin teori KASAM, det vill säga "känsla av sammanhang". Enligt Antonovsky är den viktigaste komponenten i KASAM meningsfullhet. För att den äldre ska känna meningsfullhet är det viktigt att man är delaktig i de processer som påverkar ens egna liv, i detta fall biståndshandläggningen. Biståndshandläggarna ansåg också att de tog hänsyn till den äldres delaktighet. Det som Antonovsky beskriver som KASAM, är att individer ska känna en delaktighet i sin egen livssituation. För att denna delaktighet ska äga rum krävs det enligt Antonovsky att individernas upplevelser är strukturerade på ett visst sätt. Dessa är begriplighet, hanterbarhet, meningsfullhet. Genom att föra dialogen utifrån den sökande skall uppleva begriplighet, hanterbarhet samt meningsfullhet kan större möjligheter skapas för förståelse mellan parterna. Biståndshandläggarna betonade också att det är viktigt att den äldre själva få bestämma hur resurserna ska utformas. Det innebär att den äldre inte är ett föremål eller ett ärende som ska handläggas utan är en människa. De menar att de själva ska vara med och bestämma och vara delaktiga i alla beslut som. Samtidigt om en ansökan är inskickad utav ett av barnen, så ringer biståndshandläggarna alltid till den äldre för att få ansökan bekräftad, för att se att det är den äldres önskan och inte bara barnens. Att insatserna bygger på en frivillig överenskommelse med den enskilde. Där den äldre ska uppleva känsla av sammanhang. Den äldre ska uppleva begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet i beslutet som tas i biståndshandläggningen. I mötet med biståndshandläggaren är relationen underförstått baserad på ömsesidighet, tillit och att de båda har samma värde. Den äldre bör vara aktiv och ges möjlighet att delta som en jämbördig partner för att ta kontroll över beslut och biståndshandläggarens arbete består i att främja detta, detta är viktigt då det gäller empowerment. Vad som framgick i min studie var

att en av intervjupersonerna just betonade ömsesidigheten i biståndshandläggningen, att man ser varje människa som unik och inte bara som en äldre dam eller herre.

”Jag försöker att läsa av situationen dit jag kommer, att man försöker se vad det är för en människa som man har kommit hem till”

Den äldre är i behov av egenmakt som i grunden är ett behov av inre kontroll över det egna livet. Den äldre ska ha inflytande, att känna att det man säger och gör har betydelse, att känna att man blir hörd, att man blir respekterad. Empowerment är nått som biståndshandläggarna lägger stort fokus på, de menar att den äldre själv ska få bestämma hur resurserna ska utformas, de ska själva vara med och bestämma och vara delaktiga i alla beslut, att det finns ett direkt inflytande och en helhetssyn. Att insatserna bygger på en frivillig överenskommelse med den enskilde.

Att dela kunskap är att vara delaktig och ha inflytande, detta är alltså att uppnå ”empowerment”. Att vara informerad är att ha tillgång till de fakta som behövs. Att besitta kunskap är att kunna tolka och använda information i en specifik situation. Detta är också något som biståndshandläggarna lägger fokus på att den äldre ska få den informationen på ett förståeligt sätt för att vara så delaktig som möjligt. Biståndshandläggarna menar att man klart och tydligt ska lämna informationen till den äldre, men om man kan också lämna en broschyr om t.ex. hemtjänst. Sammantaget kommer att göra att den äldre känner empowerment. Med empowerment menas alltså att man har rätten att få bestämma över sig själv och att man har en kontroll över det egna livet

9.3 Sammanfattning av analys

I analysen så betonas Dunérs (2003) avhandling där äldre personer som behöver hjälp i sin vardag strävar efter att behålla kontrollen över sin situation och känslan av oberoende. Detta är något som också betonas i min studie och som är sammanhängande med självbestämmande och delaktighet. Att den äldre känner att den har kontroll över situationen och en känsla av oberoende, det vill säga att den äldre känner delaktighet och ett självbestämmande.

Vad som också framkommer i analysen är att Janlövs (2006) studie belyser den äldres upplevelse av att bli i behov av insatser samt deras närståendes upplevelser av denna situation. Vad som framkommer i studien det motsäger sig min studie om att flera närstående känner en avsaknad av engagemang från biståndshandläggarens sida och att det inte tas någon större vikt vid kommunikationsprocessen. Det som kommer fram i min studie är att biståndshandläggarna lägger stor vikt vid självbestämmande och delaktighet i biståndsprocessen, likaså vid kommunikationen under en vårdplanering.

Flera av biståndshandläggarna betonade att man ska försöka ha en helhetsbild vid biståndshandläggningen vilket också Hellström (2003) betonar när hon i sin avhandling menar att det ska vara ett väl genomgången förarbete och kartläggning av den sökandes situation, detta för att fatta ett sådant rättvist beslut, men också för att den äldre ska känna delaktighet. Att den äldre ska få den informationen på ett förståeligt sätt för att vara så delaktig som möjligt.

Habermas (1996) kommunikativa handlandet tar upp om dialogens kraft som ska få kommunikationen att fungera. Att man som biståndshandläggare ska se språket som det

självklara där det är ett möte mellan den äldre och biståndshandläggaren samt en kombination av dessa livsvärldar som blir en förutsättning för att kombinationen ska fungera.

Vad som också framkommer är att insatserna ska bygga på en frivillig överenskommelse med den enskilde. Där den äldre ska uppleva känsla av sammanhang (KASAM). Den äldre ska uppleva begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet i beslutet som tas i biståndshandläggningen.

Den äldre bör vara aktiv och ges möjlighet att delta som en jämbördig partner för att ta kontroll över beslut och biståndshandläggarens arbete består i att främja detta, detta är viktigt då det gäller empowerment

10. Diskussion

I detta avsnitt kommer jag först att diskutera metoden jag använda mig utav för att sedan diskutera studiens resultat.

10.1 Metoddiskussion

Syftet med studien har varit att beskriva biståndshandläggarens egna tankar och upplevelser av självbestämmande och delaktighet, med koppling till biståndsbedömning inom äldreomsorgen. Med studien har jag också velat få en ökad kunskap och förståelse hur biståndshandläggarna tar hänsyn till självbestämmande och delaktighet vid behovsbedömningen.

För att besvara studiens syfte använde jag mig utav en kvalitativ metod iform utav intervjuer. Jag använde mig utav den hermeneutiska ansatsen för att analysera och tolka intervjuerna. Hermeneutiken gjorde det möjligt för mig att tolka intervjun i delar för att förstå helheten. En växling mellan del och helhet har funnits under hela arbetets gång.

I mitt material så framkom att självbestämmande och delaktighet är ett begrepp som oftast blandas ihop, att man inte skiljer dem åt. Detta kan bero på att de är två snarlika begrepp.

I en forskningsstudie kan man aldrig garanteras vara fri från en yttre påverkan, det vill säga såsom forskarens egna erfarenheter på området. Mitt val att använda mig utav en kvalitativ metod ställer ett stort krav på mig att jag är väl förberedd och för att genomförandet ska bli bra. Under hela forskningsprocessens gång så har jag känt att det har kommit fram intressanta frågor som kunde ha varit intressant att följa upp, men tyvärr så fanns det ingen tid i tidsramen för detta. Min tanke från början var att göra en observationsstudie under ett biståndsmöte med den äldre och biståndshandläggaren, men jag insåg snart att det inte heller fanns tid för detta i min tidsram.

Min förförståelse av att ha jobbat på hemtjänsten påverkade mitt val av undersökningsområde och kan därför ha påverkat tolkningen av det insamlade materialet. Mitt urval är ett strategiskt urval då jag eftersökte personer med en specifik erfarenhet av att vara biståndshandläggare, därefter ett slumpmässigt urval, där jag valde ut fem av alla namn på biståndshandläggare som jag fick i de aktuella kommunerna.

Mitt val av den kvalitativa metoden gav mig en god inblick i vad de faktiskt tyckte om självbestämmande och delaktighet i biståndshandläggningen. Metodens styrka var att samtalet skedde under avslappnade former vilket inte hade varit möjligt med en kvantitativ metod. Vad som var negativt var att samtliga respondenter inte ville att jag skulle använda mig utav bandspelare. Detta kan ses som begränsande då det är lätt att missa vissa delar i intervjuerna.

Jag valde att använda mig utav kvalitativ intervju. Syftet med detta var att kunna hålla en öppen dialog men samtidigt som jag ville att det skulle finnas en viss struktur på det hela för att efter intervjuerna vara helt säker på att jag har funnit svar på mina frågeställningar. Jag anser nu efteråt att denna metod fyllde det syfte som jag hade.

Alternativet som jag hade från början var att jag skulle vara med på ett biståndsmöte för att observera om och hur biståndshandläggarna tog hänsyn till självbestämmande och delaktighet vid en vårdplanering. Att jag valde bort det beror på att jag såg det alternativet som en svårare metod, eftersom då skulle respondenterna ha vetat varför jag hade varit där och då kanske varit extra noga med just självbestämmande och delaktighet.

När det gäller urvalet av respondenterna så valde jag tre i en kommun och två i en annan kommun allt för att få en sådan bra spridning som möjligt, och att studien inte endast var i en kommun.

Eftersom att jag endast gjorde fem intervjuer så har det varit svårt att fastställa en generalisering i undersökningen. Jag har försökt att på så tydligt sätt som möjligt presentera resultatet och detta för att allt ska framgå klart och tydligt. Vad som däremot har varit svårt var att biståndshandläggarna blandade ihop delaktighet och självbestämmande. Med hjälp utav hermeneutiken kunde jag studera de aktuella delarna som sedan växte fram till en helhet där självbestämmande stod för sig och delaktighet för sig.

Metoden har på ett tillfredställande sätt givit mig de verktyg som har behövts för att få fram den data som har skapats för det slutliga resultatet.

10.2 Resultatdiskussion

Uppsatsens syfte har varit att öka kunskapen och förståelse för hur biståndshandläggarna beaktade den äldres självbestämmande och delaktighet vid biståndshandläggningen samt vad det innebär för biståndshandläggaren. Till syftet hade jag tre frågeställningar.

- Vad innebär självbestämmande och delaktighet för biståndshandläggaren vid en behovsbedömning?
- På vilket sätt tar biståndshandläggaren hänsyn till den äldres självbestämmande under behovsbedömningen?
- På vilket sätt tar biståndshandläggaren hänsyn till den äldres delaktighet under behovsbedömningen?

Genom att ha använd mig av den kvalitativa metoden och intervjuat fem biståndshandläggare har jag få svar på studiens syfte.

Valet av studiens syfte det vill säga att försöka beskriva biståndshandläggarens syn på självbestämmande och delaktighet. De flesta av biståndshandläggarna som jag intervjuade uttryckte klart och tydligt att självbestämmande och delaktighet var en svårighet i biståndshandläggningen.

Flera av de intervjuade upplevde begreppen självbestämmande och delaktighet som svårt att skilja på och blandade ihop begreppen, i resultatet är begreppen redovisade var och en för dig.

Resultatet i denna studie visar att biståndshandläggarna lägger ner så mycket de bara kan på att den äldre ska känna att de har ett självbestämmande och är delaktiga i besluten som tas.

Eftersom jag fick fram att självbestämmande och delaktighet inom äldreomsorgens behovsbedömning menas att den äldre själva få bestämma hur resurserna ska utformas, de ska själva vara med och bestämma och vara delaktiga i alla beslut, att det finns ett direkt inflytande och en helhetssyn. Att insatserna bygger på en frivillig överenskommelse med den enskilde. Biståndshandläggarna var eniga om att självbestämmande och delaktighet är två viktiga begrepp i biståndshandläggningen och var nästan entydiga med vad som menades med dem. Flera betonade också den anhörigas roll i biståndshandläggningen.

Eftersom jag inte gjorde så många intervjuer så kanske jag hade fått fram ett annat resultat om jag hade gjort flera. Det skulle också kunna vara så att biståndshandläggarna sade sådant som skulle passa till studiens syfte. För ingen biståndshandläggare skulle ”erkänna” att de inte lyssnade till den äldre utan utifrån den anhörigas önskan, vilket jag har fått uppfattningen om att det ibland kan vara. I intervjuerna så lät allting så bra, efter att ha jobbat sju år inom hemtjänsten så har jag fått en något annan uppfattning.

Mycket av biståndshandläggarens syn på självbestämmande och delaktighet handlar om att det som beskrivs i bakgrunden om att det finns en konflikt eller en balansgång i omsorgens väsen samtidigt som den anhörigas roll kommer in också. Problematiken i detta är när två viktiga värden står i motsättning till varandra. Den äldre människans rätt till självbestämmande kommer till motsättning till det ansvar som man har och känner för att hon ska få leva ett drägligt liv. Att ibland kan det vara svårt att veta om man har gjort rätt bedömning eller inte.

Vad som hade varit intressant att studera vidare var att man skulle göra en studie med observationer under en vårdplanering med den äldre och dess anhöriga, just för att kunna följa upp Janlövs (2006) studie som menade att enligt de anhöriga så tog man som biståndshandläggare inte hänsyn till självbestämmande under biståndshandläggningen vilket motsäger sig min studie. Det kanske beror på att i min studie så säger de att biståndshandläggarna lyssnar på den äldre och i vissa fall inte barnen, då kanske det upplevs så från den anhörigas sida att man som biståndshandläggare inte lyssnar på anhöriga. Detta är något som vore intressant att studera vidare.

11. Referenslista

Antonovsky, A. (1991). *Hälsans mysterium*. Stockholm; Natur och Kultur

Alvesson, M, & Sköldberg, K. (1994). *Tolkning och reflektioner. Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund; Studentlitteratur.

Amundberg, C. (1998). *Biståndsbedömning och handläggning i äldreomsorgen*: Stockholm; Kommentus Förlag.

Bergstrand, B-O. (2004). *Den nya socialtjänstlagen*. Falköping; Bokförlaget kommunlitteratur.

Bergstrand, B-O. (2006). *Den nya socialtjänstlagen*. Falköping; Bokförlaget kommunlitteratur.

Brusén, P, & Hydén L-C. (2000). *Ett liv som andra*. Lund; Studentlitteratur

Ejvegård, R. (2003). *Vetenskaplig metod*. Lund; Studentlitteratur.

Eliasson, RM. (1996). *Omsorgens skiftningar*. Lund; Studentlitteratur.

Habermas, J. (1996). *Kommunikativt handlande- Texter om språk, rationalitet och samhälle*. Göteborg; Daidalos.

Hellström Muhli, U. (2003). *Att överbrygga perspektiv. En studie av behovsbedömningsamtal inom äldreinriktat socialt arbete*. Institutionen för vårdpedagogik, Göteborgs universitet.

Janlöv, A.C. (2006). *Participation in needs assesment of older people prior to public home help*. Medicinska fakulteten, Lunds universitet.

Kangas-Fyhr, A. (2006). *Social omsorg*. Falköping; Bonniers

Nirje, B. (2003) *Normaliseringsprincipen*. Lund; Studentlitteratur.

Nordström, M & Dunér, A. (2003). *Bevilja och ta emot hjälp*. Göteborg: FoU i Väst.

Starrin, B, & Svensson, P-G. (red). (1994). *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund; Studentlitteratur.

Svensson, P-G, & Starrin, B (red). (1996). *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Lund; Studentlitteratur.

Starrin, B. (2000). Empowerment och funktionshinder. I Brusén, P. & Hydén, L-C. (Red.). *Ett liv som andra-Livsvillkor för personer med Funktionshinder (pp. 71-94)*. Lund; Studentlitteratur.

Trost, J. (2005). *Kvalitativ intervju*. Lund; Studentlitteratur.

Tuulik-Larsson, H. (1998). *Att bo kvar hemma*. Göteborg: Licentiatuppsats.

Wallén, G. (1993). *Vetenskapsteori och forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.

Internetadresser:

www.infovoice.se

www.fhi.se/upload/ar2005/rapporter/r200502delaktighetinflyt0504.pdf

www.vr.se: *Forskningsetiskprinciper inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*.

Bilaga 1

Mälardalens högskola
Institution för Samhälls- och
Beteendevetenskapliga programmet
Social omsorg
Eskilstuna

STUDIE

Jag heter Sofia Carlsson och studerar på Mälardalens högskola i Eskilstuna. Jag är nu inne på min sista termin och ska skriva ett examens arbete i social omsorg, Ämnet som jag ska skriva om är de äldres självbestämmande och delaktighet vid behovsbedömningar.

Det som jag skulle behöva din hjälp med är att få göra en intervju med dig om just självbestämmande och delaktighet i biståndshandläggningen.

Deltagandet i studien är helt frivilligt och man kan dra sig ur om man så önskar. All data kommer att behandlas konfidentiellt.

Om du har mer frågor så är det bara att höra av sig till mig.

Med Vänliga Hälsningar

Sofia Carlsson

Bilaga 2

Intervjumall

Vad jag ska tänka på att fråga vid intervjun med biståndshandläggaren:

- Vad innebär självbestämmande och delaktighet för biståndshandläggaren vid en behovsbedömning?
- På vilket sätt tar biståndshandläggaren hänsyn till den äldres självbestämmande under behovsbedömningen?
- På vilket sätt tar biståndshandläggaren hänsyn till den äldres delaktighet under behovsbedömningen?